

מערך שיעור צורות נוף

עוגני השיעור

שכבתגיל: כיתה ג'

ציר מוביל:

היישוב שלי כדרך להבנת הזהות המקומית והחיבור לסיפור ההתיישבות הציונית בארץ ישראל.

רעיון מרכזי: היכרות עם מושגים בסיסיים בגאוגרפיה - סוגי יישובים, סוגי נופים: נוף טבעי, נוף מעשה

ידי אדם ותכסית.

נושא: היישוב שלי: סוגי נוף וסוגי יישובים

מיומנויות:

אוריינות לשונית - הבעה בכתב ובעל פה, הצגה בפני הכיתה.

חשיבה יצירתית - חיבור שיר (פיוט) וציור תמונה בעקבות טקסט.

אוריינות מרחבית - הפקת מידע ממפה

טיפול זהות ציונית דתית.

ערכים וסוגיות לדיון: זיכרון היסטורי, שייכות, תקווה, נאמנות למורשת.

כיבוד ערכי המורשת - מחויבות לערכי המורשת והזהות התרבותית, מהי המשמעות של מסורת

משפחתית?

בין-תחומיות: גאוגרפיה, ספרות (שירה), תנ"ך, אומנות.

מטרות:

- הקניית המושגים 'נוף טבעי' ו'נוף מעשה ידי אדם'.
- תכסית וסוגי יישוב (עיר / כפר / מושב) באמצעות צפייה בתמונות ודיון מונחה בכיתה.

מה עושים ?

מה צריך?

1. מציגים תמונה שבה יש מגוון נופים (נספח 1).
2. • שואלים: מה זה נוף? אילו סוגי נוף רואים בתמונה?
3. כותבים על הלוח את תשובות התלמידים.
4. • מבקשים מהתלמידים לנסות למיין את התשובות לשתי קבוצות.
5. • מסכמים: יש בתמונה שני סוגי נוף - נוף טבעי ונוף מעשה ידי אדם.
6. מבקשים מהתלמידים להוסיף דוגמאות נוספות לנוף טבעי ולנוף מעשה ידי אדם.
7. משחק התאמה של תמונות למרכיבי נוף (נספח 2):
8. מחברים תמונה, הגדרה ושם.

תמונה של מגוון נופים -
אפשר ליצור באמצעות AI
(נספח 1),
מצ"ב דוגמה.
תמונות של נופים שונים:
נופים טבעיים,
נופים עירוניים
ונופים כפריים
(נספח 2).
כרטיסים עם שמות של מרכיבי
נוף ויישובים
(נספח 3).
כרטיסיות עם הגדרות.

הנוף שבטבע - חלון של אמונה

שאלה לתלמידים:

מה זה טבע? אילו מרכיבים יש בטבע?

(תשובות אפשריות: ים, שמש, הרים, פרחים, חיות...)

שאלה נוספת:

מה ההבדל בין מה שנמצא בטבע לבין מה שנוצר בידי האדם?

(תשובות אפשריות: בית, כביש, מחשב...)

נסכם:

- טבע = מה שה' ברא.

- יד אדם = מה שהאדם יוצר בתוך העולם שה' ברא.

- ◆ העמקה - הטבע כבריאה של ה'.

נקרא פסוק: "הֵן לַה' אֱלֹהֵינוּ הַשָּׁמַיִם וְהַיָּם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ" (דברים י', יד).

נסביר:

- הטבע הוא מעשה ה'.

- כשאנחנו מתבוננים בטבע - אנחנו לא רואים רק יופי, אלא גם את חותם ה' בבריאה.

- עצם האמונה היא היכולת להביט במציאות ולגלות בה את יצירת ה'.

- ◆ תפקיד האדם - לעבדה ולשמרה

נוסיף את הפסוק: "וַיִּקַּח ה' אֶל-לֵהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגֶן-עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ" (בראשית ב', טו).

ה' ברא את העולם ונתן לאדם שליחות:

- לשמור על הבריאה.

- לעבוד - להוסיף, לפתח ולבנות בתוכה.

- ◆ עיבוד - ערכים וזהות.

שיח כיתתי:

- מה אתם מרגישים כשאתם מסתכלים על טבע יפה?

- איך אפשר לגלות את ה' בטבע?

- למה ה' נתן לאדם תפקיד להמשיך את הבריאה?

מסכמים:

הטבע הוא היסוד - מתנת ה'.

האדם מקבל שליחות - לשמור, לפתח ולעבד וכך הזהות שלנו מתחזקת: מצד אחד אנו רואים את ה' בבריאה

ומצד שני אנו לוקחים אחריות.

מידה פעילה

מטרות: תרגול לזיהוי וסיווג של סוגי נוף וסוג יישוב בסביבה בה חיים התלמידים, כהכנה לתצפית עצמאית.

מה עושים ?

1. יוצאים לתצפית מודרכת במקום קרוב (למשל: חצר בית הספר, שביל ליד בית הספר, מגרש פתוח).
 - מתבוננים סביב ושואלים: אלו מרכיבי נוף טבעיים אנחנו רואים? אלו מרכיבים מעשה ידי אדם נמצאים סביבנו?
2. מסבירים למה משמש המצפן (למציאת כיוונים) ומוסיפים שהמילה 'מצפן' באה מהמילה 'צפון'.
 - מדגימים שימוש במצפן. מביטים לכיוון צפון כפי שהחץ מורה.
 - מציינים את כיוון צפון בראש טופס התצפית.
 - כותבים או מציירים את הנוף שרואים במבט לכיוון צפון.
3. מבקשים מהתלמידים להמשיך בתצפית לשאר הכיוונים ולמלא את טופס התצפית.
4. התלמידים יקיפו על גבי דף התצפית את כל מה שכתבו או ציירו שנכלל במעשה ידי אדם.

מה צריך? טופס

תצפית
שבמרכזו שושנת
הרוחות, מצפן .

בחירת אזור בקרבת
בית הספר לביצוע
תצפית קצרה (בחדר
בית הספר או ברחוב
הסמוך).

עיבוד וסיכום

מטרה: חיזוק הבנת המושגים שלמדנו וקישור שלהם למקום המגורים האישי של כל תלמי

מה עושים ?

סיכום והדגשת מושגים: נסכם את ההבחנות שנעשו
במהלך השיעור.
מה גיליתם על סביבת בית הספר?

מה צריך?

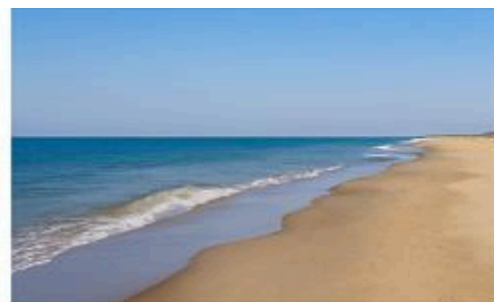
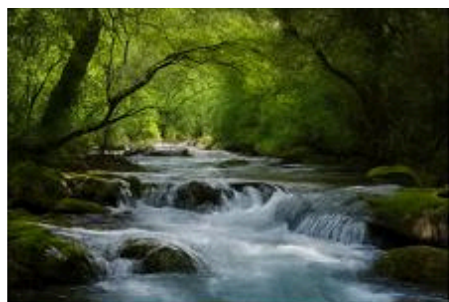
טופס תצפית אישי - "הדרך
שלי לבית הספר" (לקראת
משימת הבית).
לוח כיתה או מצגת לתיעוד
נקודות הסיכום (נספח 4).

1. התלמידים יבצעו תצפית אישית בדרך לבית הספר ובחזרה ממנו וימלאו את טופס התצפית (נספח).
2. סיור רגלי קצר ביישוב או בסביבת בית הספר בהדרכת המורה, שמטרתו זיהוי מרכיבי נוף טבעיים ומרכיבי נוף שהאדם יצר, תוך ציון אתרים מרכזיים (כגון: מבני ציבור, אתרים היסטוריים אם יש וכד').
3. התלמידים יצלמו תמונות מהשכונה או מהדרך לבית הספר – למשל, עץ עתיק, בניין מיוחד או פינה אהובה, ויעלו את התמונות למצגת כיתתית בה יכתבו ליד כל תמונה מה רואים בה, ואם זהו נוף טבעי או נוף מעשה ידי אדם.
"היישוב שלנו" – פינה בכיתה בנושא עם התמונות שהתלמידים צילמו בהתאמה לנושא.
4. נחפש מקומות או תמונות שמעוררות בנו התפעלות מטבע הבריאה ומעוררות לאמונה.

נספח 2: תמונות של נופים שונים: משחק התאמה של תמונות למרכיבי נוף נופים טבעיים, נופים עירוניים ונופים כפריים

נספח 3: כרטיסים עם שמות של מרכיבי נוף ויישובים:

נחל

הר

עץ

בניין

בית

כביש

**גורד
שחקים**

טרקטור

דף תצפית

"הדרך שלי לבית הספר"

הוראה:

1. רשמו לפחות שלושה דברים מעניינים שראיתם בכל כיוון הליכה.
2. סמנו ליד כל דבר אם הוא נוף טבעי או נוף מעשה ידי אדם.

תצפית בדרך לבית הספר		
מה ראיתי?	נוף טבעי / מעשה ידי אדם	הערות / תחושות

תצפית בדרך חזרה הביתה		
מה ראיתי?	נוף טבעי / מעשה ידי אדם	הערות / תחושות